

Sygn. akt III KK 220/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 21 czerwca 2022 r.,
sprawy z wniosku **H. G.**
o odszkodowanie i zadośćuczynienie należne B. S.
z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczynie H. G.,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 października 2021 r., sygn. akt II AKa (...),
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K.
z dnia 28 stycznia 2019 r., sygn. akt VI Ko (...),

postanowił

- 1) oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2) zwolnić wnioskodawczynię H. G. od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2019 r., sygn. akt VI Ko (...), Sąd Okręgowy w K. na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 1991 r. nr 34 poz. 149 ze zm., zwanej dalej ustawą rehabilitacyjną) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie H. G. kwotę 354.000 złotych tytułem zadośćuczynienia należnego zmarłemu represjonowanemu B. S. z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku, oddalił dalej idące żądanie oraz zasądził

od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie zwrot kosztów związanych z ustanowieniem pełnomocnika z wyboru, a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawczynie, Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 10 września 2019 r., sygn. akt II AKa (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie H. G. odszkodowanie w kwocie 5.840,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności niniejszego wyroku, a w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy. Nadto, Sąd odwoławczy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz H. G. zwrot kosztów związanych z ustanowieniem pełnomocnika z wyboru w drugiej instancji oraz kosztami postępowania odwoławczego obciążył Skarb Państwa.

Kasację od wskazanego wyżej wyroku Sądu II instancji wywiódł pełnomocnik wnioskodawczynie, który zaskarżył orzeczenie w części, w zakresie jego pkt II rozstrzygającego o utrzymaniu w mocy w pozostałej części wyroku Sądu I instancji. Pełnomocnik wnioskodawczynie zarzucił:

1. odnośnie do zadośćuczynienia:

- „rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 8 ust. 1 ustawy rehabilitacyjnej; art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. w zb. z art. 552 § 1 k.p.k. oraz „rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa procesowego, tj.: art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k;

2. odnośnie do odszkodowania:

- „rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 8 ust. 1 ustawy lutowej - w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.p.c. i art. 322 k.p.c; „rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa procesowego, tj.: 1) art. 7 k.p.k., 2) art. 457 § 3 w zw. z art. 433 § 2 k.p.k.

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o „uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego II Wydział Karny w (...), sygn. akt: II AKa (...) z dnia 10 września 2019 r. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2021 r., o sygn. IV KK 75/20, uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 10 września 2019 r., o

sygn. II AKa (...), w zakresie punktu II w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 stycznia 2019 r., o sygn. VI Ko (...), co do odszkodowania i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, a w pozostałym zakresie oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną.

Sąd Apelacyjny w (...) po ponownym rozpoznaniu w wyżej wskazanym zakresie apelacji pełnomocnika wnioskodawczynie H. G., wyrokiem z dnia 5 października 2021 r., o sygn. II AKa (...), zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. w zakresie punktu II w ten sposób, iż zasądził do Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczynie H. G. dodatkowo kwotę 20.000 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od prawomocności wyroku, a w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) pełnomocnik wnioskodawczynie H. G. wywiódł kasację, na podstawie art. 427 § 2 kpk w zw. z art. 425 § 2 kpk i w zw. z art. 518 kpk zarzucając zaskarżonemu wyrokowi Sądu II instancji w zakresie odszkodowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa materialnego:

- art. 8 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 i 2 kpc i art. 322 kpc polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez Sąd Odwoławczy pełnej kwoty wnioskowanego odszkodowania i częściowym oddaleniu wniosku o odszkodowanie, co do kwoty 244.911,00 zł za szkodę doznaną wskutek wydania w dniu 9 lutego 1950 r. wyroku przez Wojskowy Sąd Rejonowy w K. przez ojca skarżącej, w sytuacji jednoczesnego przyznania przez Sąd Odwoławczy odszkodowania z tytułu utraconego wynagrodzenia z tytułu wypasu owiec, pomimo wykazania podstaw do zasądzenia dalszej, pełnej kwoty odszkodowania, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku naruszenie prawa procesowego:

1. rażące naruszenie art. 7 kpk, który mógł mieć wpływ na treść wyroku poprzez niedostosowanie się do zaleceń Sądu Najwyższego zawartych w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 kwietnia 2021 r., o sygn. IV KK 75/20, oraz błędną ocenę dowodów i nieuwzględnienie we właściwy sposób wszelkich istotnych okoliczności, które miały wpływ na rozmiar szkody ojca wnioskodawczynie B. S. poprzez oddalenie wniosku w zakresie odszkodowania w kwocie 244.911,00 zł tytułem

poczynionych oszczędności i utraconych zarobków w okresie stosowania tymczasowego aresztowania, a tym samym odmówienie stanowisku H. G. wiarygodności w tym zakresie i tym samym nieprzyznanie ww. kwoty ze względu na brak, zdaniem Sądu Odwoławczego podstaw do przyjęcia, aby jej ojciec gospodarując na niewielkim gospodarstwie oraz wynajmując się do pracy przy wypasie owiec u innych gospodarzy zdołał poczynić oszczędności, a w czasie odbywania kary więzienia przez represjonowanego dochody uzyskiwane z gospodarstwa nie były znaczące i na ogół wystarczały na pokrycie bieżących potrzeb i tym samym błędnym podzieleniu w tym zakresie stanowiska Sądu I instancji oraz Sądu II instancji (wyrok z dnia 19 września 2019 r., sygn. II AKa (...)) polegającego na pominięciu okoliczności, iż ojciec wnioskodawczynie przed osadzeniem uzyskiwał na własny rachunek dochód pozwalający na zaoszczędzenie środków finansowych, podczas, gdy podstawy do dochodzenia roszczeń z powyższego tytułu związane są z represyjną działalnością organów Państwa i wynikającą bezpośrednio z wykonania decyzji o izolacji i brak jakichkolwiek dokumentów potwierdzających powyższe okoliczności nie może stanowić okoliczności nieudowodnionej, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego oddalenia wniosku o zasądzenie odszkodowania w tym zakresie, pomimo wskazania w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2021 r. o sygn. IV KK 75/20 błędu w tym rozumowaniu, a także poprzez nie danie wiary zeznaniom wnioskodawczynie w zakresie, iż B. S. pracował jako baca przy wypasie owiec, gdzie powszechnie znaną okolicznością jest, iż w okresie, kiedy żył B. S. mężczyźni na P. w głównej mierze zajmowali się wypasem owiec, co stanowiło ich główne źródło dochodu,

2. art. 457 § 3 kpk w zw. z art. 433 § 2 kpk poprzez brak należytego podania w uzasadnieniu wyroku, czyni kierował się Sąd Odwoławczy wydając wyrok, dlaczego zarzuty i wnioski apelacji w zakresie roszczeń odszkodowawczych uznał za niezasadne, w sytuacji w szczególności wobec niezawinionego przez wnioskodawczynie braku pełnej dokumentacji z okresu przed zatrzymaniem, jak również po odbyciu kary przez B. S., a tym samym poprzez brak rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym oraz w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2021 r. sygn. IV KK 75/20.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi odwoławczemu oraz zasądzenie dalszej dochodzonej kwoty 244.911,00 zł (słownie: dwieście czterdzieści cztery tysiące dziewięćset jedenaście złotych 00/100) tytułem odszkodowania. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

W odpowiedzi na kasację Prokurator wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 8 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 i 2 kpc i art. 322 kpc, to w badanej sprawie nie doszło do ich naruszenia. Ich zastosowanie wiązało się z dokonanymi przez Sąd II instancji ustaleniami faktycznymi dotyczącymi charakteru pracy B. S. przy wypasie owiec. Ustalenia te zostały oparte na zgromadzonym materiale dowodowym ocenionym zgodnie z wymogami art. 7 k.p.k. Sąd przyjął, że B. S. nie był bacą, a zajmował się sezonowo wypasem owiec innych gospodarzy. W związku z tym, zasądził odszkodowanie w wysokości 20 000 zł szczegółowo wskazując na sposób jego obliczenia.

Wbrew twierdzeniom skarżącej w tym zakresie Sąd II instancji zastosował się do zaleceń Sądu Najwyższego zawartych w wyroku z dnia 16 kwietnia 2021, sygn. akt IV KK 75/20. Wbrew podnoszonym w zarzucie kasacyjnym okolicznościom, Sąd II instancji podkreślił w uzasadnieniu, że dla zasądzzonego odszkodowania nie miało znaczenia to, czy B. S. był w stanie zaoszczędzić określone kwoty z uzyskanego wynagrodzenia. Tym samym Sąd ten zastosował się do zaleceń Sądu Najwyższego.

Przechodząc do innych szkód, za które wnioskodawczyni dochodziła odszkodowania, to Sąd II instancji nie odniósł się do tych okoliczności. Zwrócić jednak należy uwagę, że z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16.04.2021, IV KK 75/20, wynika, że przyczyną uchylenia wyroku Sądu II instancji w zakresie orzeczenia o wysokości odszkodowania były uchybienia dotyczące

ustaleń faktycznych związanych z pracą przy wypasie owiec. Tym samym, Sąd Najwyższy zaakceptował stanowisko zajęte we wcześniej wydanych w badanej sprawie orzeczeniach dotyczące innych komponentów odszkodowania. Skoro ta okoliczność nie była przyczyną uchylenia wyroku Sądu II instancji, to wykraczała ona poza zakres ponownego rozpoznania sprawy przez ten Sąd.

Poza tym z ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji wynika, że B. S. rękodziełem zajął się dopiero po opuszczeniu zakładu karnego, natomiast koszty jego leczenia wynikały z pogorszenia zdrowia związanego nie tyle z pozbawieniem wolności, co z dotkliwym pobiciem przed pozbawieniem wolności. Jeśli chodzi natomiast o odszkodowanie z tytułu pracy przymusowej, to zostało ono uwzględnione w wysokości zadośćuczynienia, co zaakceptował Sąd Najwyższy w nadmienionym wcześniej wyroku. Z kolei odszkodowanie z tytułu zabranej B. S. kwoty 504 zł podczas jego zatrzymania zostało zasądzone przez Sąd II instancji w wyroku zaskarżonym wcześniej do Sądu Najwyższego i w tym zakresie ten wyrok nie został uchylony.

Jeśli chodzi natomiast o odszkodowanie za utracony zarobek wynikający z braku możliwości uprawiania własnego gospodarstwa, to ustalenia w tym przedmiocie zostały dokonane przez Sądy obu instancji. Sąd II instancji nie przyznał z tego tytułu odszkodowania, gdyż w czasie pozbawienia wolności B. S. inni członkowie rodziny uprawiali to gospodarstwo. Zważywszy na okoliczność, że - jak wynika z ustaleń faktycznych - w czasie pozbawienia wolności B. S. miał na utrzymaniu żonę i 5-miesięczne dziecko, tymi osobami nie była zapewne jego małżonka i dziecko. Nawet jeśli inni członkowie rodziny otoczyli jego żonę i córkę opieką i przekazywali im w całości środki wynikające z prowadzenia ich gospodarstwa (co nie zostało ustalone), to nie stanowi to korzyści wynikającej z pozbawienia wolności, którą można skompensować szkodę wynikającą z zarobku utraconego w związku pozbawieniem wolności. Tylko wówczas przy wyliczaniu odszkodowania możliwe jest zastosowanie reguły kompensacji szkody korzyścią wynikłą ze zdarzenia powodującego szkodę (*compensatio lucri cum damno*). Jednak również odnośnie do tego komponentu odszkodowania, to z uzasadnienia nadmienionego wcześniej wyroku Sądu Najwyższego wynika, że wcześniej wydane rozstrzygnięcia w tym przedmiocie zostały już zaaprobowane przez Sąd Najwyższy.

Tym należy więc uzasadniać brak odniesienia do tych okoliczności przez Sąd II instancji.

Oczywiście bezzasadny jest również ostatni zarzut kasacji. Z uzasadnienia Sądu II instancji wynika, że w zakresie w jakim ten Sąd ponownie rozpoznawał sprawę, rozpoznał wszystkie zarzuty i odniósł się do nich w sposób spełniający wymogi z art. 457 § 3 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.